

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу І. А. Чередниченко «Підвищення фізичного стану студентів на основі комплексного використання засобів спортивних ігор у секційних заняттях з волейболу», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. Темп сучасного життя, збільшення обсягу інформації, постійне оновлення й ускладнення освітніх технологій підвищують рівень вимог щодо підготовки майбутніх фахівців. Разом з цим фізіологічні можливості організму студентів уже не дозволяють надалі нарощувати обсяги навчальних навантажень, не застосовуючи сучасних засобів, спрямованих на відновлення їх здоров'я.

Пошук оптимальних шляхів підготовки висококваліфікованих фахівців з достатнім рівнем конкурентоспроможності на ринку праці є основною проблемою сучасної системи професійної освіти.

Вважається, що достатньо перспективним напрямом вирішення вказаної проблеми може бути впровадження в систему секційних факультативних занять в умовах закладу вищої освіти (ЗВО) принципу комплексного використання засобів різних видів фізичних вправ, зокрема, засобів найбільш популярних у студентів видів спортивних ігор (волейболу, баскетболу, футболу, гандболу тощо).

У зв'язку з вище викладеним актуальним є питання щодо наукового обґрунтування, апробації та практичного впровадження в систему секційних факультативних занять з фізичного виховання студентів закладів вищої освіти експериментальної програми, яка забезпечувала б повну реалізацію мотиваційних настроїв студентської молоді та вирішення основних завдань.

Дисертаційна робота є частиною наукових програм факультету фізичного виховання і кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України та виконана в рамках теми «Теоретичні та методичні основи формування здорового способу життя різних верств населення України засобами фізичної культури і спорту» (номер державної реєстрації 0111U007743) Зведеного плану НДР Міністерства освіти і науки України на 2011–2016 рр.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження

носять об'єктивний характер, спираються на достатню кількість дослідницького матеріалу.

Здобувачем побудовано модель проведення дослідження, яка почергово вирішує конкретні завдання.

Мета та завдання дослідження, які сформульовані автором, а також відповідний підхід із використанням сучасних методів дослідження дозволили розкрити тему дослідження, що підтверджується науковим та практичним значенням отриманих результатів.

Аналізуючи обґрунтованість наукових положень, висновків необхідно, перш за все, відзначити логічний взаємозв'язок мети і завдань дослідження.

Основні результати роботи викладені у 9 наукових праць, серед яких 6 статей у фахових виданнях України (з них 3 – вміщено до міжнародних наукометричних баз).

Наукова новизна дослідження полягає у розробці автором структури та змісту експериментальної програми секційних занять з волейболу для студентів 18-19 років, особливості якої полягають в перерозподілі обсягу різних видів підготовки (загальної, спеціальної фізичної, технічної, тактичної та ігрової) і додатковому комплексному використанні елементів інших спортивних ігор (баскетболу та гандболу), а її реалізація сприяє покращенню фізичної підготовленості, загального функціонального стану та фізичного здоров'я студентів. Дисертантом вперше експериментально обґрунтовано можливість використання в процесі секційних занять з волейболу студентів елементів споріднених видів спортивних ігор (баскетболу та гандболу) та доведено ефективність вказаного методичного підходу щодо організації занять з фізичного виховання в умовах ЗВО. Автором вперше доведено ефективність комплексного використання засобів різних видів спортивних ігор у забезпеченні гармонійного розвитку організму студентів, а саме: одночасного покращення різних видів їх фізичних якостей, функціонального стану та фізичного здоров'я.

Практична значущість роботи полягає у впровадженні в систему фізичного виховання студентів закладу вищої освіти експериментальної програми секційних занять з волейболу для підвищення рівня їх фізичної роботоздатності, загальної та спеціальної фізичної підготовленості, функціонального стану та фізичного здоров'я студентів 18-19 років і ефективності навчально-виховного процесу.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Дисертація викладена на 324 сторінках, з них 204 – основного тексту.

Робота містить 79 таблиць і 9 рисунків, використано 355 джерел літератури.

У **вступі** обґрунтовано актуальність роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, визначено особистий внесок здобувача, наведено дані щодо переліку наукових конференцій, на яких було апробовано результати дослідження, зазначено кількість публікацій автора.

У першому розділі **«Стан проблеми фізичного виховання студентів в умовах закладу вищої освіти»** подано огляд даних науково-методичної літератури, які стосуються основних особливостей фізичного стану студентської молоді в сучасних соціально-економічних та екологічних умовах життя, здійснено аналіз основних чинників, які негативно впливають на окремі компоненти фізичного стану студентів.

На основі аналізу літературних джерел автору вдалося визначити основні недоліки, які знижують ефективність секційних занять зі спортивних ігор, зокрема з волейболу, а саме: відсутність чіткого розподілу годин на різні види підготовки (загальна та спеціальна фізична, техніко-тактична, ігрова), недосконале впровадження принципу спортизації процесу фізичного виховання студентів, відсутність комплексного підходу щодо організації секційних занять, зокрема, за рахунок використання засобів споріднених видів спортивних ігор, низька мотивація студентів до занять поза межами розкладу основних академічних занять

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** розкрито зміст і доцільність використаних методів дослідження, їх адекватність щодо об'єкту, предмету, мети та завдань роботи, наведено загальні відомості про контингент обстежених студентів 18-19 років, дані щодо організації та етапів дослідження.

Дослідження проводилось на базі Запорізького національного університету в період з 2012 р. по 2017 р. в 4 етапи.

У третьому розділі дисертації **«Особливості зміни показників фізичної підготовленості та функціонального стану студентів закладу вищої освіти в процесі секційних занять з волейболу»** наведено дані щодо основних положень традиційної програми секційних занять з волейболу Запорізького національного університету та особливостей змін показників фізичної роботоздатності, функціональної, загальної та спеціальної фізичної підготовленості юнаків та дівчат 18-19 років під впливом цієї програми.

Вивчення мотивації студентів до секційних факультативних занять конкретними видами спорту показав, що 34,2 % з них при виборі найбільш популярних видів спортивних ігор віддали перевагу волейболу, 27,1 % – баскетболу, 23,8 % – гандболу, а 14,9 % – іншим

видам спортивних ігор (настільний теніс, бадмінтон, міні-футбол). Крім цього, 72,4 % опитаних студентів підтримали можливість комплексного використання засобів спортивних ігор у процесі секційних занять, 14,8 % – поставились до цього негативно, 12,8 % – вагалися з відповіддю.

Тестування фізичної та функціональної підготовленості студентів 18-19 років на початку дослідження виявило, що в юнаків відмічалися середні величини рівня функціонального стану серцево-судинної системи, системи зовнішнього дихання, фізичного здоров'я, розвитку гнучкості, витривалості, швидкісних, швидкісно-силових і силових здібностей та нижче за середні - фізичної роботоздатності, максимального споживання кисню і спритності. У дівчат усі вказані показники відмічалися на середньому рівні.

Використання серед студентів секційних занять з волейболу в цілому сприяло певному покращенню їх загального фізичного стану, а саме підвищенню рівня фізичної роботоздатності та аеробних можливостей (на 4-5 % для юнаків та на 5-6 % для дівчат), рівня розвитку гнучкості (відповідно на 5 % та 6 %), силових здібностей (на 9 % та 6 %), позитивному зниженню артеріального тиску (на 2-3,5 % та на 2-4 %), загального периферичного опору судин і індексу Робінсона (на 4 % в обох випадках), зростанню величин індексів гіпоксії і Скібінського (на 10-11 % та на 8-9 %), підвищенню рівня функціонального стану серцево-судинної і дихальної систем (на 4-5 % та на 5-6 %), рівня фізичного здоров'я (на 4 % та на 8 %) та показників спеціальної фізичної підготовленості (на 3-9 %). Разом з цим, усі зазначені позитивні зміни були не достовірними порівняно з вихідними величинами вказаних показників, що свідчило про необхідність вдосконалення традиційної програми секційних занять з волейболу для студентів 18-19 років.

У цілому результати констатувального експерименту засвідчили позитивну динаміку деяких показників фізичної та функціональної підготовленості юнаків та дівчат 18-19 років під впливом традиційної програми секційних занять з волейболу, але відсутність достовірних змін у величинах більшості показників дозволила стверджувати про недостатню ефективність цієї програми та про необхідність її корекції для підвищення загального фізичного стану студентів ЗВО.

У четвертому розділі **«Підвищення фізичного стану студентів 18-19 років у процесі секційних факультативних занять з волейболу»** обґрунтовано структуру і зміст експериментальної програми секційних занять з волейболу, враховуючи основні принципи фізичного виховання та спортивного тренування, а також наведено результати оцінки ефективності її застосування.

У процесі дослідження розроблено експериментальну програму секційних занять з волейболу для студентів 18-19 років, яка включає:

мету, завдання, структуру та зміст секційних занять, загальний обсяг годин та його розподіл за чотирма модулями, кожен з яких має свою мету та завдання, перелік засобів загальної, спеціальної фізичної, технічної, тактичної, ігрової підготовки, співвідношення між різними видами підготовки в рамках кожного модуля, включення до основної частини секційних занять з волейболу елементів інших спортивних ігор (баскетболу та гандболу), розподіл занять з різних видів спортивних ігор в рамках конкретних тижнів кожного модуля, критерії оцінки фізичної та функціональної підготовленості.

Оцінювання результатів впровадження запропонованої програми секційних занять з волейболу в систему фізичного виховання студентів і студенток 18-19 років проводилося в ході формувального експерименту відповідно до змін у величинах показників їх фізичної та функціональної підготовленості й рівня фізичного здоров'я та порівняно з відповідними змінами серед представників контрольної групи. Отримані результати дозволили констатувати ефективність впливу авторської програми секційних занять на загальний фізичний стан обстежених студентів, оскільки:

- в юнаків експериментальної групи наприкінці формувального педагогічного експерименту спостерігалися достовірно ($p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$) вищі, порівняно з юнаками контрольної групи, величини рівня фізичної роботоздатності (на 7 %), аеробної продуктивності (на 5 %), швидкісних, швидкісно-силових, силових здібностей, рівнів розвитку спритності, гнучкості та витривалості (на 3-18 %), а рівня загальної фізичної підготовленості (на 14 %) та показників спеціальної фізичної підготовленості (на 5-14 %). Крім того, після формувального експерименту у студентів експериментальної групи відзначалися статистично значимо більш високі, порівняно зі студентами контрольної групи, показники їх функціональної підготовленості (на 3-12 %), рівнів функціонального стану серцево-судинної системи (на 8 %), системи зовнішнього дихання (на 9 %) і фізичного здоров'я (на 10 %);

- використання серед студенток 18-19 років експериментальної програми секційних занять також сприяло підвищенню їх фізичної підготовленості: рівня розвитку спритності на 3 % порівняно з контрольною групою, швидкісних (на 4 %), швидкісно-силових (на 7 %), силових (на 12 %) здібностей, гнучкості (на 5 %), витривалості на 3 %; загальної фізичної роботоздатності на 13 %; функціонального стану серцево-судинної системи на 24 %, зовнішнього дихання на 42 %; фізичного здоров'я на 36 % та показників спеціальної фізичної підготовленості (на 5-16 %).

Узагальнення отриманих в ході формувального експерименту даних свідчить про ефективну реалізацію розробленої нами програми секційних занять з волейболу, результатом чого було суттєве покращення фізичного стану студентів 18-19 років.

У п'ятому розділі роботи автор узагальнює результати дослідження, аналізує повноту вирішення його завдань. Представлені узагальнені матеріали дисертаційної роботи, які підтверджують і доповнюють літературні дані, а також ті, що отримані вперше в ході експериментального дослідження із застосуванням моделі фізичної підготовки та розробленої автором технології.

Висновки відповідають завданням та змісту дисертаційного дослідження їх об'єктивність не викликають сумніву.

Автореферат відповідає змісту дисертації і відображує головні положення роботи.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації:

1. З огляду на наукову і практичну значимість наукової роботи, анотацію доцільно було викласти в більш розгорнутому вигляді.

2. Предмет дослідження, на нашу думку, задекларований не зовсім коректно - програма секційних занять волейболом не може впливати на рівень фізичного стану студентів. Впливають засоби які використовує дисертант в авторській програмі.

3. Підрозділ 1.1, в інтерпретації автора більше підходить до глави навчального-посібника.

4. Підрозділи 1.3, 1.4 необхідно було надати не як констатацію фактів, розглянути матеріал крізь призму авторського аналізу.

5. Розділ 1 перевищує 20% від основного тексту роботи.

6. У підрозділі 3.1 недоцільно детально описувати «Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в ЗНУ».

7. На нашу думку недоцільно описувати настільки детально фізичні вправи які рекомендовані програмою секційних занять з волейболу, що складається з 4 модулів (підрозділ 3.1).

8. Ряд таблиць з розділу логічно було б перенести в практичні рекомендації або в додаток.

9. На нашу думку автору необхідно було акцентувати увагу, при розподілі обсягу різних видів підготовки та елементів спортивних ігор, на детальному аналізі даних констатувального експерименту.

10. Ряд положень 5 розділу більше підходять за своїм змістом до 1 розділу.

11. Висновок 6 перевантажений числовими показниками, що ускладнює сприйняття отриманих дисертантом даних.

Вищевикладені зауваження до дисертаційної роботи не знижують позитивної оцінки даної наукової роботи.

За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертація Інни Анатоліївни Чередниченко «Підвищення фізичного стану студентів на основі комплексного використання засобів спортивних ігор у секційних заняттях з волейболу» відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри біомеханіки та спортивної метрології

В. О. Кашуба

Проректор з науково-педагогічної роботи НУФВСУ, професор

О. В. Борисова

Підпис В. О. Кашуби засвідчую,
начальник відділу кадрів

А. О. Степаненко

